

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie „Przyczyny różnicy między inflacją postrzeganą a inflacją rzeczywistą”

(2009/C 27/27)

Dnia 17 stycznia 2008 r. Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny postanowił, zgodnie z art. 29 ust. 2 regulaminu wewnętrznego, sporządzić opinię z inicjatywy własnej w sprawie:

Przyczyn różnicy między inflacją postrzeganą a inflacją rzeczywistą.

Sekcja ds. Unii Gospodarczej i Walutowej oraz Spójności Gospodarczej i Społecznej, której powierzono przygotowanie prac Komitetu w tej sprawie, przyjęła swoją opinię 3 czerwca 2008 r. Sprawozdawcą był Olivier DERRUINE.

Na 446. sesji plenarnej w dniach 9 i 10 lipca 2008 r. (posiedzenie z 9 lipca) Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny 125 głosami — nikt nie był przeciw, 2 osoby wstrzymały się od głosu — przyjął następującą opinię:

1. Zalecenia

1.1 Zgodnie z wcześniejszymi zaleceniami Komitetu „dane statystyczne dotyczące pensji (czy też dochodów) powinny być wyrażane co najmniej w kwintylach, aby lepiej odzwierciedlać wpływ polityki w zakresie wynagrodzeń na stabilność cen” ⁽¹⁾. Pkt 3.3.3 ukazuje różnice w profilach konsumpcji w zależności od poziomu dochodów. Dodatkowo marginalna skłonność do konsumpcji również podlega różnicom, stąd ważne jest, aby móc określić proporcję, w jakiej dany przedział dochodów korzysta z określonej podwyżki wynagrodzenia (w %). Bez tego decyzje podejmowane w ramach polityki monetarnej mogą być niedostosowane do podwyżki wynagrodzeń i dochodów.

1.1.1 Pomocniczo, na podobieństwo działań podjętych przez Narodowy Bank Belgii ⁽²⁾, Komisja Europejska lub Europejski Bank Centralny powinny publikować co najmniej raz w roku dane dotyczące wpływu inflacji na siłę nabywczą gospodarstw domowych w zależności od poziomu dochodów.

1.1.2 Jeśli chodzi o europejskie obszary wyspiarskie, to konieczne jest, by wszystkie one miały do dyspozycji na szczeblu lokalnym służby statystyczne oraz wskaźniki cen umożliwiające obiektywne pomierzenie dodatkowych kosztów wynikających z ich wyspiarskiego charakteru. Żeby zrealizować ten cel, służby statystyczne tych obszarów powinny opracować wspólną metodę oceny.

1.2 Należałoby również zwrócić się do państw członkowskich i Eurostatu o lepsze wykorzystywanie zestawień cen, które wykonują w celu opracowania szczegółowych wskaźników różnicujących tendencje cen w podziale na kategorię kanałów dystrybucyjnych i kategorię produktów według gamy (gama produktów niskiej jakości, gama produktów średniej jakości, gama produktów wysokiej jakości). Można obawiać się w istocie, że ceny produktów — w szczególności żywnościowych — „niskiej jakości” jeszcze wzrosły. Ponadto porównanie międzynarodowych danych dotyczących cen, które zostały zgromadzone przez instytucje odpowiedzialne za obliczanie inflacji, może przybliżyć odpowiedź na pytania zadane w pkt. 1.4. EKES zastanawia się ponadto, czy nie byłoby również ważne przeanalizowanie wskaźnika cen w odniesieniu do osób starszych.

1.3 Komitet pragnie, aby refleksje rozpoczęte obecnie pod egidą Eurostatu w celu zaproponowania rygorystycznych metod uwzględniania ewolucji kosztów mieszkań w pomiarze inflacji szybko przyniosły rezultaty i zostały uzupełnione propozycjami operacyjnymi do przedłożenia odpowiednim partnerom społecznym i gospodarczym. Ogólnie biorąc, Komitet wnosi o uczestniczenie w metodologicznych przeglądach zharmonizowanego wskaźnika cen konsumpcyjnych (HICP) przeprowadzanych przez Eurostat.

1.4 Komisja Europejska powinna zbadać jednoczesną ewolucję wskaźników cen konsumpcyjnych, produkcyjnych i importowych, gdyż zdziwienie budzi fakt, że ceny importowe niektórych typowych produktów zdecydowanie spadły, lecz konsumenci końcowi tego nie odczuli. Nie można akceptować sytuacji, w której płacą oni nieadekwatnie wysoką cenę z powodu braku istotnych informacji. Może to mieć niekorzystny wpływ na jednolitą walutę, która zostanie zdyskredytowana w nieuzasadniony sposób.

⁽¹⁾ Zob. opinia EKES-u w sprawie społeczno-gospodarczego wpływu trendów na rynkach finansowych, Dz.U. C 10 z 15.1.2008, s. 96, pkt 1.14.

⁽²⁾ Narodowy Bank Belgii „Ewolucja inflacji w Belgii: analiza Narodowego Banku Belgii przeprowadzona na życzenie rządu federalnego”, Przegląd Ekonomiczny, 2008, s. 17.

1.5 Mając świadomość napotkanych przez Eurostat trudności z gromadzeniem danych, Komitet zastanawia się jednak, czy nie istnieje możliwość szybszego publikowania danych dotyczących wydatków konsumpcyjnych prywatnych gospodarstw domowych. Obecny termin oczekiwania wynosi trzy lata (dane z 2005 r. zostały podane w 2008 r.). Niektóre dane (w szczególności dane dotyczące podziału dochodu) nie były aktualizowane od 2001 r. Należałoby się zatem zastanowić, czy nie zwiększyć częstotliwości przeprowadzania badań (jedno badanie co sześć lat), biorąc pod uwagę zmiany społeczne.

1.6 Na koniec EKES zaleca, aby wesprzeć instytucje publiczne i organizacje pozarządowe, które przyczyniają się do informowania konsumentów i zapewniania im pomocy w dokonywaniu wyboru, który staje się coraz trudniejszy ze względu na coraz bardziej wyrafinowane techniki marketingowe i oferty łączone.

2. Wprowadzenie

2.1 Od czasu wprowadzenia euro (wyznaczenie parytetów w 1999 r., wprowadzenie do obiegu bilonu i banknotów w 2002 r. przez pierwszych członków Unii Gospodarczej i Walutowej), jednolita waluta była zewsząd krytykowana: o ile na początku deprecjacja euro w stosunku do najważniejszych walut międzynarodowych wywoływała niekiedy drwiny, jego umocnienie w ciągu trzech ostatnich lat wzbudziło obawy o zewnętrzną konkurencyjność przedsiębiorstw europejskich. Zresztą w niektórych przypadkach rządy krajowe podtrzymywały takie odczucia, by zatuszować błędy swej polityki gospodarczej. Niektóre osoby — wprawdzie nieliczne — uznały nawet, że jednolita waluta wyjaśnia przynajmniej częściowo brak faktycznej konwergencji krajów ze strefy euro, co skłoniło je do rozważenia wystąpienia ich kraju ze strefy euro.

2.2 Ze statystyk dotyczących HICP wynika, że inflacja znacznie spadła podczas trzeciego etapu przygotowywania UGW i od tego czasu utrzymywała się na historycznie niskim poziomie, prawdopodobnie dlatego, że łatwiejsze porównywanie cen pobudziło konkurencję i ograniczyło podwyżki cen. Niemniej jednak zdecydowana większość Europejczyków uważa, że euro jest odpowiedzialne za trudności, z którymi borykają się gospodarki krajowe, a przejście na jednolitą walutę wywołało presję inflacyjną, która podważyła ich siłę nabywczą. Zresztą niektórzy byłiby skłonni poprzeć powrót do podwójnych cen, co dla zwolenników integracji europejskiej byłoby zgubnym krokiem wstecz. Sytuacja ta wskazuje na nieufność w stosunku do euro oraz do Unii Gospodarczej i Walutowej. We wrześniu 2002 r. 59 % Europejczyków uważało, że jednolita waluta jest „ogólnie korzystna”, natomiast 29 % wyrażało sceptycyzm (sondaż Eurobarometru z 2006 r.). Cztery lata później ostygł entuzjazm wywołany przez jeden z największych politycznych projektów europejskich ostatnich dwudziestu lat, bowiem 81,4 % obywateli uznało, że euro doprowadziło do podwyżek cen.

2.3 Do czasu wprowadzenia euro tendencja w postrzeganiu inflacji przez konsumentów odpowiadała tendencji HICP. Od 2002 r. sytuacja uległa zmianie, a w 2003 r. zaobserwowano największy rozdźwięk, który następnie zmniejszył się częściowo. Od 2006 r. różnica pogłębiła się ponownie. Od końca 2004 r. inflacja postrzegana ustabilizowała się na poziomie wyższym od zarejestrowanego w 2001 r.

Wykres B Inflacja HICP oraz wyrażone liczbowo oczekiwania i postrzeganie inflacji przez konsumentów

(zmiany roczne w %)

Źródło: European Commission Business and Consumer Surveys, obliczenia Eurostatu i EBC

Uwaga: Inflacja HICP w październiku 2007 r. odnosi się do najnowszych szacunków Eurostatu.

2.4 W większości krajów, które przystąpiły do UE w 2004 r. faktyczna inflacja wzrosła w momencie przystąpienia, a nawet już w 2003 r., w związku ze wzrostem podatków bezpośrednich i cen regulowanych, w szczególności cen produktów rolnych. Następnie w niektórych krajach poziom inflacji spadł. Jednak inflacja postrzegana rosła szybciej. Czechy to jedyny kraj, w którym według danych z początku 2008 r. inflacja postrzegana jest niższa od inflacji rzeczywistej.

2.5 Jeżeli rozważymy przypadek Słowenii, która jako pierwsza z nowych państw członkowskich przyjęła jednolitą walutę, stwierdzimy również, że inflacja postrzegana gwałtownie wzrosła w 2007 r., w momencie wymiany środków pieniężnych, przy czym skok ten został „przygotowany” przez antycypację wzrostu cen w ciągu dwóch lat poprzedzających to wydarzenie.

Wykres B Aktualna postrzegana i rzeczywista inflacja w Słowenii

(zmiany roczne w %; okresowo dostosowany bilans procentowy)

Źródło: Eurostat

2.6 Powyższe rozważania dotyczące kondycji euro kontrastują z oceną sytuacji przez różne kraje, w tym kraje pozaeuropejskie: według Międzynarodowego Funduszu Walutowego proporcja euro w rezerwach międzynarodowych wzrosła z około 18 % w 1999 r. do około 25 % w 2004 r. Jednolita waluta cieszy się jeszcze większym powodzeniem w krajach wschodzących. Fakt, że 37 % wszystkich transakcji wymiany walut na świecie i od 41 % do 63 % operacji przywozu i wywozu odbywa się w euro, świadczy o jego sukcesie.

2.7 Ambitnym celem niniejszej opinii z inicjatywy własnej jest wytłumaczenie wahań inflacji, a także przyczyn różnicy między inflacją postrzeganą przez opinię publiczną a inflacją rzeczywistą, a w razie potrzeby sformułowanie kilku zaleceń.

3. Ewolucja cen w strefie euro i w trzech krajach spoza strefy

3.1 W opinii wielu Europejczyków euro doprowadziło do wzrostu cen. Jednak jeżeli rzeczywiście tak by było, inflacja zachowywałaby się inaczej w krajach strefy euro i pozostałych krajach. Tymczasem ewolucja cen w strefie euro i w trzech krajach (Danii, Wielkiej Brytanii, Szwecji), które nie przyjęły wspólnej waluty, była zbliżona.

3.1.1 Matryca korelacji pokazuje stopień podobieństwa ewolucji cen między strefą euro a pozostałymi trzema krajami i między każdym z nich z osobna. Dane liczbowe w każdej komórce mieszczą się w przedziale od 0 (brak korelacji) do 1 (całkowita korelacja).

Matryca korelacji (2000–2002)

	Strefa euro	Dania	Szwecja	Wielka Brytania
Strefa euro	1,00	0,52	0,67	0,67
Dania		1,00	0,35	0,47
Szwecja			1,00	0,47
Wielka Brytania				1,00

Matryca korelacji (2002–2004)

	Strefa euro	Dania	Szwecja	Wielka Brytania
Strefa euro	1,00	0,29	0,78	0,80
Dania		1,00	0,34	0,40
Szwecja			1,00	0,75
Wielka Brytania				1,00

Źródło: Eurostat; obliczenia własne.

3.1.2 Korelacja między inflacją w strefie euro a inflacją w Wielkiej Brytanii i Szwecji uległa konsolidacji po wejściu w życie euro. Odwrotną sytuację zaobserwowano w Danii. Jednakże należy zauważyć, że korelacja między cenami duńskimi a angielskimi zmniejsza się, a korelacja z cenami szwedzkimi pozostaje stabilna, lecz słabsza.

3.1.3 Zastanawia również fakt, że z wyjątkiem korelacji Danii z Wielką Brytanią, korelacja tych trzech krajów spoza strefy euro jest silniejsza w stosunku do strefy euro niż między nimi!

3.2 Dowodzi to, że zmian cen wewnątrz strefy euro nie można przypisać euro, skoro nie różnią się one istotnie od zmian w krajach, które nie przyjęły jednolitej waluty.

3.3 W poniższej tabeli wymieniono dwanaście najważniejszych kategorii towarów i usług (indywidualna konsumpcja gospodarstw domowych według celu użycia), które są uwzględniane w obliczaniu HICP, określono ich ważenie i tempo wzrostu cen w ciągu dwóch lat, które poprzedzały wprowadzenie euro, i dwóch lat po wprowadzeniu jednolitej waluty. Należy stwierdzić, że na tym poziomie jedynie w przypadku trzech pozycji ceny wyraźnie wzrosły (napoje alkoholowe, tytoń, w przypadku których wzrost cen można wytłumaczyć wyższą akcyzą; opieka zdrowotna i transport). Nie można jednak wykluczyć, że w przypadku dalszego rozbicia poszczególnych kategorii wzrost cen zostałyby odnotowane (por. czynsze, które wzrosły o 1,5 % między 2000 a 2002 r. i o kolejne 2 % między 2002 a 2004 r.).

Strefa euro	2000–2002	2002–2004	wzrost cen	średnia ważona 2000–2004
cp00 HICP łącznie	2,31	1,99		
cp01 Artykuły żywnościowe i napoje niealkoholowe	4,47	1,50	×	157,91
cp02 Napoje alkoholowe, tytoń, środki odurzające	3,11	5,42	✓	39,71
cp03 Odzież i obuwie	0,64	-0,09	×	75,87
cp04 Mieszkanie, woda, elektryczność, gaz i inne paliwa	2,81	2,19	×	154,96
cp05 Meble, wyposażenie domu i bieżące utrzymanie domu	1,68	1,12	×	79,84
cp06 Opieka zdrowotna	1,59	4,93	✓	36,04
cp07 Transport	1,49	2,51	✓	153,67
cp08 Komunikacja	-5,07	-0,73	✓	28,23
cp09 Wypoczynek i kultura	1,22	0,10	×	98,10

Strefa euro	2000–2002	2002–2004	wzrost cen	średnia ważona 2000–2004
cp10 Edukacja	3,46	3,49	✓	9,21
cp11 Hotele, restauracje i kawiarnie	3,69	3,23	✗	91,25
cp12 Różne towary i usługi	2,86	2,53	✗	75,25

Źródło: Eurostat; obliczenia własne.

4. Przyczyny różnicy między inflacją postrzeganą a inflacją rzeczywistą

4.1 Wyjaśnienia socjoekonomiczne

4.1.1 Wprowadzenie euro zbiegło się z okresem naznaczonym ogólnym poczuciem niepewności, również ekonomicznej po 11 września. Spadek koniunktury, który temu towarzyszył sprawił, że silnie kontrastował on z poprzednimi latami wyjątkowego wzrostu (1999-2000).

4.1.2 Wyjaśnienie utrzymującej się różnicy między inflacją postrzeganą a inflacją rzeczywistą leży między innymi w połączeniu kilku czynników: częstotliwości zakupu różnych towarów i usług uwzględnianych w obliczaniu HICP, zmiany cen tych towarów i usług, znaczenia, które przypisują im konsumenci.

4.1.2.1 Zamieszczona poniżej tabela stanowi próbę ukazania tych czynników poprzez podział wszystkich typowych towarów i usług uwzględnianych w HICP na pięć grup: towarów i usług kupowanych regularnie, (co najmniej raz w miesiącu), towarów i usług kupowanych rzadziej oraz towarów i usług, których częstotliwość zakupu może różnić się w zależności od osób i okoliczności. W dwóch pierwszych kategoriach wyróżnia się towary i usługi, które podlegają silnej konkurencji (między)narodowej.

4.1.2.2 Wyraźnie widać, że w ujęciu ogólnym ceny typowych towarów i usług podlegających słabej konkurencji rosły szybciej niż średnia inflacja w latach 2000-2007 (+ 2,12 %). Tabela potwierdza również, że ceny towarów kupowanych rzadziej i podlegających silnej konkurencji znacznie przyczyniły się do złagodzenia inflacji (+ 0,37 %), tym bardziej że wyjaśniają znaczną część inflacji (27 %, tuż za grupą zakupów regularnych/podlegających słabej konkurencji — 34 %).

Kategoria typowych produktów	Intensywność konkurencji	% rocznego wzrostu 2000–2007	wpływ na HICP	udział w HICP
Zakupy regularne	słaba	2,34	0,92	339,4
	silna	2,00	0,06	28,8
Zakupy nieregularne	słaba	2,91	0,51	204,7
	silna	0,37	0,26	269,1
Zmienna	-	2,38	0,37	157,88
HICP		2,12	2,12	1000,0

Źródło: Eurostat; obliczenia własne.

4.1.2.3 Rola zakupów nieregularnych podlegających silnej konkurencji odzwierciedla tendencje w handlu międzynarodowym i jego zmiany strukturalne. W 1995 r. dwie trzecie operacji przywozu produktów przemysłowych z krajów spoza strefy euro pochodziły z krajów o wysokich kosztach wytwarzania. W 2005 r. proporcja takich operacji spadła do 50 %. Spadek dotyczy Wielkiej Brytanii, Japonii i Stanów Zjednoczonych, natomiast wzrósł udział krajów wschodzących i w mniejszym stopniu nowych państw członkowskich. Również zmiany kursów walut mogą zachęcać do utrzymywania stosunków handlowych z partnerami handlowymi w strefie euro lub je hamować.

Udział (grup) krajów w operacjach przywozu w strefie euro

	wysokie koszty	w tym			niskie koszty	w tym	
		Stany Zjednoczone	Japonia	Wlk. Brytania		Chiny	Nowe państwa członkowskie
1995	65,7	16,1	10,7	20,3	34,3	5	8
1997	65,2	17,7	9,6	21,2	34,8	5,8	8,4
1999	64,1	18,4	9,8	19,6	35,9	6,3	9,8
2001	60,2	18,1	8,5	18,6	39,8	7,9	11,6
2003	55,1	15,1	7,8	16,6	44,9	11	14
2005	50,7	13,9	6,7	15	49,3	14,8	13,1
Zmiana 1995–2005	-15,0	-2,2	-4,0	-5,3	15,0	9,8	5,1

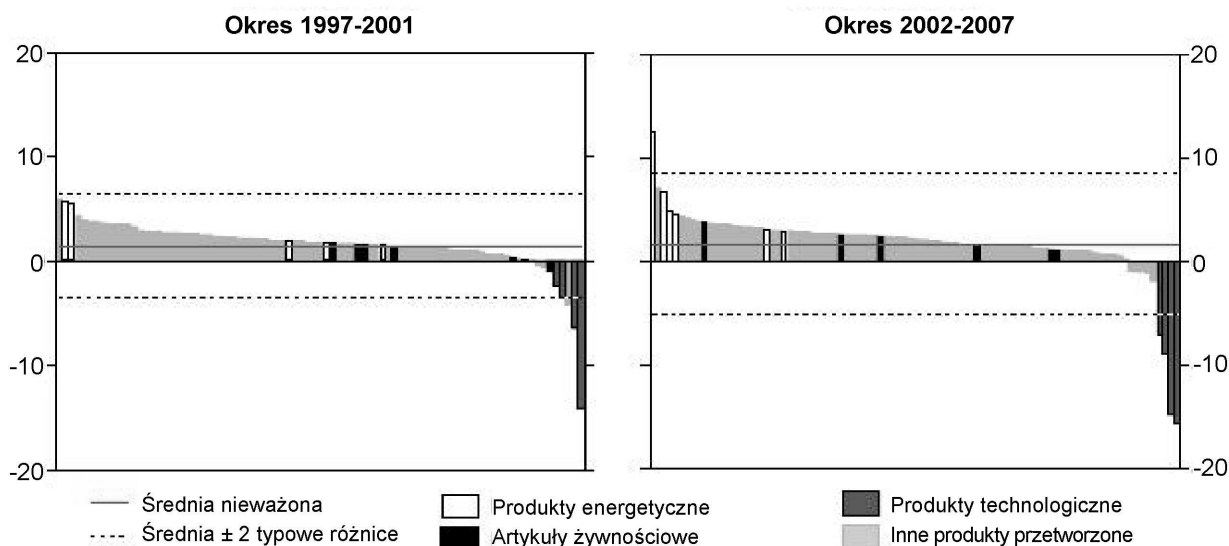
Źródło: Europejski Bank Centralny, Biuletyn Miesięczny, sierpień 2006.

4.1.3 Od 2002 r. obserwujemy wahania cen, które są dużo większe niż w latach poprzedzających wymianę środków pieniężnych.

Rozrzut zmiany cen względnych

(zmiana roczna w %)

STREFA EURO

Źródło: Komisja Europejska, Narodowy Bank Belgii, luty 2008 r.

4.1.4 Poziom dochodów gospodarstw domowych również tłumaczy ich odczucia dotyczące ewolucji cen. Dodatkowo różnice w postrzeganiu między różnymi populacjami mogą narastać w wyniku wzrostu liczby osób mieszkających samotnie, które muszą zadowolić się jedną pensją/jednym źródłem dochodu, aby pokryć wszystkie wydatki. Szczególnie trudna sytuacja występuje wtedy, kiedy są dzieci, a także w przypadku niskich wynagrodzeń, osób słabo wykwalifikowanych, kobiet, które zawsze są przedmiotem dyskryminacji, jeśli chodzi o wynagrodzenie i zatrudnienie, osób pracujących na podstawie elastycznych umów o pracę.

Wykres 2a Postrzeganie inflacji i własnej sytuacji finansowej przez konsumentów ze strefy euro

(różnica między opiniami po korekcie sezonowej)

Źródło: Badanie Komisji Europejskiej wśród konsumentów

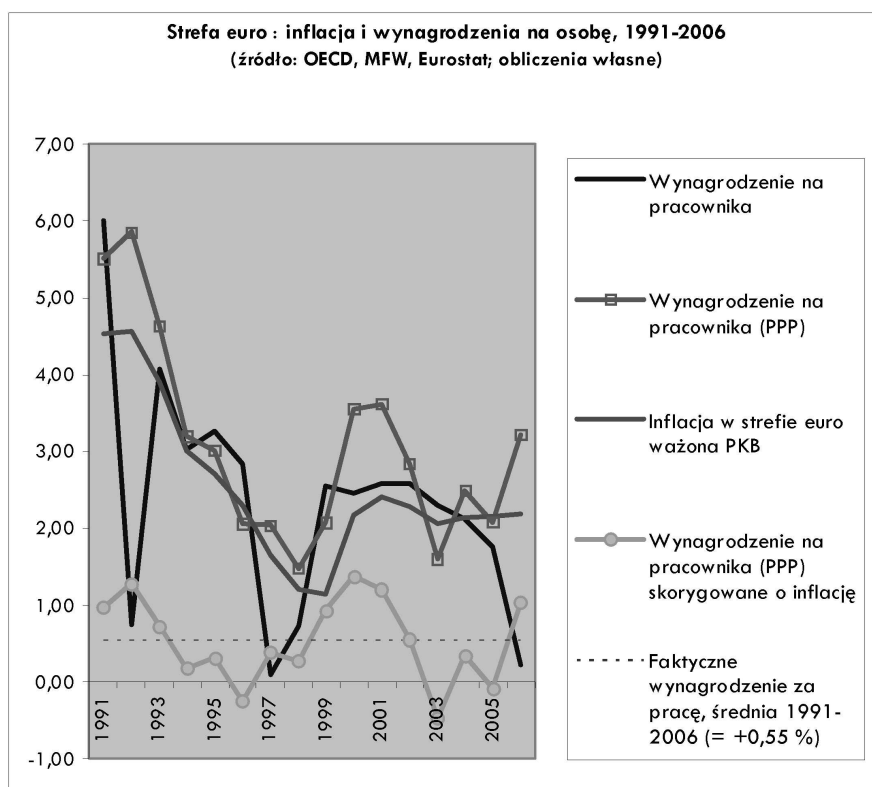
Wykres 2b Postrzeganie inflacji i ogólnej sytuacji gospodarczej przez konsumentów ze strefy euro

(różnica między opiniami po korekcie sezonowej)

Źródło: Badanie Komisji Europejskiej wśród konsumentów

Źródło: „Pomiar i postrzeganie inflacji w strefie euro” Miesięczny biuletyn Europejskiego Banku Centralnego, 05/2007, s. 63–72.

4.1.5 Należy zauważyć, że cechy towarów i usług uwzględnianych w HICP mogą ulec zmianie z roku na rok i odzwierciedlać poprawę ich jakości przy niezmiennych cenach. Niemniej jednak, ponieważ wskaźnik nie uwzględnia tego rodzaju zmian, taka sytuacja zostanie odnotowana jako spadek cen we wskaźniku (choć nie wyklucza to faktu, że dany towar/dana usługa we wcześniejszej postaci nie były już dostępne na rynku dla konsumentów; spadek znajdzie wówczas odzwierciedlenie jedynie na papierze i nie będzie odpowiadał rzeczywistości). Zgodnie z EBC „udział w wydatkach towarów, których jakość zmierza do znacznej poprawy, często jest szacowany na około 8–9 % łącznego HICP” (samochody, komputery, telefony komórkowe itp.).

4.1.6 Należy również wspomnieć o praktykach niektórych detalistów i przedsiębiorstw, którzy podczas wymiany środków pieniężnych dopuszczali się nadużyć, zaokrąglając ceny w górę (czylnsze). Niemniej jednak niektóre koszty dodatkowe mogły znajdować uzasadnienie w czynnościach związanych ze zmianą etykiet itp. lub w fakcie, że podwyżki cen nie były wprowadzane bezpośrednio, ponieważ przedsiębiorcy, chcąc załatwić obie te sprawy za jednym zamachem, zwlekali z nimi do momentu wprowadzenia euro. Eurostat szacuje, że w 2002 r. wpływ wymiany środków pieniężnych na inflację wyniósł 0,12–0,29 punktu procentowego łącznego HICP w strefie euro.

4.1.7 Wreszcie niektóre pojedyncze wydarzenia niemające związku z jednolitą walutą zbiegły się w czasie z wymianą środków finansowych i przyczyniły się do wzrostu inflacji postrzeganej. Dotyczy to znacznego wzrostu cen ropy (+ 35 % od grudnia 2001 r. do kwietnia 2002 r.) i słabych zbiorów w wyniku surowej zimy w Europie, które miały również negatywny wpływ na gospodarkę spoza strefy euro.

4.2 Wyjaśnienia o charakterze psychologicznym

4.2.1 Konsumenci mogą być bardziej wrażliwi na podwyżki cen niż na ich spadki bez względu na fakt, jakich produktów to dotyczy. Wrażliwość tę spotęgowały droga w nieznane, jaką było wprowadzenie nowej jednolitej waluty, a także nieufność wywołana większą liczbą różnych cen umieszczanych na tym samym produkcie w związku z przejściem na euro i wielkość wydatków na towary i usługi objęte podwyżką cen (czystsze, żywność, benzyna).

4.2.2 Ponieważ wydatki na mieszkanie ponoszone przez właścicieli zajmujących lokal zostały wykluczone z koszyka HICP, silne wzrosty cen nieruchomości w niektórych krajach mogą wyjaśniać różnicę między inflacją postrzeganą a inflacją rzeczywistą.

4.2.3 Konsumenci przeliczający na stare waluty krajowe ceny wyrażone w euro produktów, które zamierzają kupić, przyjmują za punkt odniesienia cenę obowiązującą przed wprowadzeniem euro. Takie dane nie są reprezentatywne, gdyż stara cena nie jest już aktualna ze względu na inflację⁽³⁾.

4.2.4 Należy również zauważyć, że wielu konsumentów, a nawet obserwatorów często myli ewolucję siły nabywczej z rosnącymi oczekiwaniami w kwestii poziomu życia. Tymczasem wiele wskaźników pokazuje, że oczekiwania konsumentów co do poziomu życia są silniej niż uprzednio stymulowane przez częste zmiany technologiczne, pojawienie się nowych produktów lub usług (które mają tendencję do stanowienia „dodatku” do zwyczajowej konsumpcji), coraz bardziej wyrafinowany marketing i bardzo szybkie rozpowszechnianie standardów konsumpcji dyktowanych presją społeczną. Zatem zakup na przykład urządzenia z systemem nawigacji satelitarnej stanowi dodatek do innego rodzaju konsumpcji lub też zastąpienie warzyw warzywami umytymi i przygotowanymi daje wrażenie obciążania siły nabywczej, podczas gdy wynika z presji na budżet gospodarstw domowych związanej ze wzrostem oczekiwań szybszym od wzrostu dochodów.

4.3 Wyjaśnienia metodologiczne

4.3.1 Nie chodzi o podważenie istoty wskaźnika HICP, który opiera się na obserwacji i miesięcznym zestawianiu przez krajowe urzędy statystyczne ponad 700 reprezentatywnych towarów i usług, co odpowiada blisko 1,7 miliona ankiet miesięcznie w 180 tys. punktów sprzedaży.

4.3.2 Niemniej jednak należy przypomnieć, że zharmonizowany wskaźnik cen konsumpcyjnych wynika z pewnych ustaleń, w szczególności ustaleń dotyczących (1) wyboru towarów i usług, które zostaną uznane za typowe i uwzględnione w koszyku HICP, i (2) wagi każdego z nich.

4.3.3 Jednakże, co widać w tabeli, struktura wydatków gospodarstw domowych zmienia się w zależności od ich dochodów. Najsilniejsze wahania można zaobserwować w odniesieniu do faktycznych czynszów za mieszkanie, które stanowią wydatek pięć-sześć razy większy dla 20 % najgorzej sytuowanych gospodarstw domowych w stosunku do 20 % najbogatszych. Ta różnica znajduje wy tłumaczenie w fakcie, że ci ostatni są jednocześnie właścicielami i lokatorami. Stąd inaczej odczuwają zmianę cen nieruchomości. Najuboższe gospodarstwa domowe przeznaczają także 81 % więcej dochodów na zakup żywności i napojów niealkoholowych, co sprawia, że są bardziej wrażliwe na znaczne wzrosty cen żywności na rynkach światowych. Jeżeli chodzi o nowe pojazdy, to najbogatsze gospodarstwa domowe konsumują tu 67 % więcej niż gospodarstwa z pierwszego kwintyla. Ponieważ w latach 2000-2008 ceny nowych pojazdów wzrosły znacznie wolniej niż HICP, wyraźnie odczuwają oni tę pozytywną zmianę.

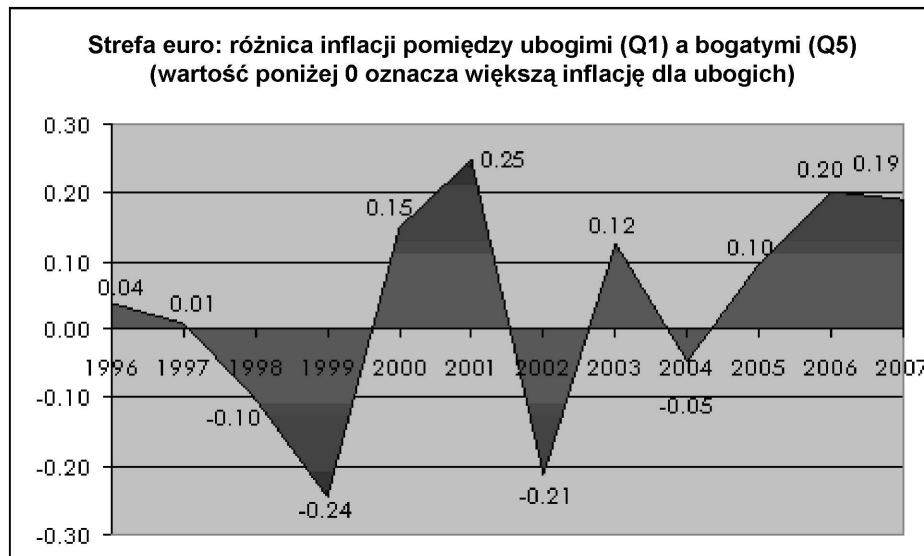
⁽³⁾ Przykład: pod koniec 2002 r. zamierzam kupić samochód i pamiętam, że rok wcześniej jego cena wynosiła 100. Cena 100 służy mi teraz za punkt odniesienia, lecz od tego czasu inflacja mierzona za pomocą HICP wyniosła 2,2, co oznacza, że cena do której powinienem się odnieść nie wynosi 100, lecz 102,2. Jeżeli zechcę zrealizować swój zamiar w 2007 r., różnica będzie jeszcze większa, gdyż cena samochodu wyniosłaby 114!

Strefa euro — HICP = 1000 (rok: 2005)	% średni roczny wzrost (2000-2008; HICP = 2,3)	1. kwintyl	5. kwintyl	Różnica 1.-5. kwintyl	średnie wydatki konsumpcyjne (SPA)	udział w HICP	różnica
cp01 Artykuły żywnościowe i napoje niealkoholowe	2,5	195	108	80,6	143,3	154,91	11,6
cp02 Napoje alkoholowe, tytoń, środki odurzające	4,1	29	17	70,6	21,4	40,71	19,3
cp03 Odzież i obuwie	1,4	54	62	-12,9	60,3	74,20	13,9
cp04 Mieszkanie, woda, elek- tryczność, gaz i inne paliwa	3,1	325	251	29,5	278,9	150,50	-128,4
w tym: cp041 Rzeczywiste czynsze za wynajem nieru- chomości	1,9	134	24	458,3	53,8	63,50	9,7
cp042 Kalkulacyjne czynsze za wynajem nieruchomości	-	106	151	-29,8	143,9		-
cp05 Meble, wyposażenie domu i bieżące utrzymanie domu	1,3	41	69	-40,6	56,8	76,5	19,7
cp06 Opieka zdrowotna	2,5	31	42	-26,2	35,7	41,67	5,9
cp07 Transport	2,8	92	146	-37,0	125,6	153,31	27,7
w tym: cp071 zakup pojazdów	1,2	23	70	-67,1	48,1	47,93	-0,1
cp08 Komunikacja	-2,7	37	24	54,2	28,6	29,19	0,6
cp09 Wypoczynek i kultura	0,6	64	90	-28,9	83,0	94,66	11,7
cp10 Edukacja	4,0	7	10	-30,0	8,7	9,49	0,8
cp11 Hotele, restauracje i kawiarnie	3,2	42	67	-37,3	55,2	93,19	38,0
cp12 Różne towary i usługi	2,3	85	113	-24,8	102,5	81,67	-20,8
w tym: cp121 Pielęgnacja ciała	1,9	27	25	8,0	26,1	26,36	0,2
cp125 Ubezpieczenia	2,5	44	63	-30,2	55,2	18,60	-36,6

Źródło: Eurostat; obliczenia własne.

4.3.3.1 Poniższy wykres ukazuje różne rodzaje inflacji w rozłożeniu na grupy dochodów krańcowych w zależności od profilu konsumpcyjnego oraz ukazując odchylenia w stosunku do roku 1996. W ciągu dwunastu ostatnich lat sześć razy inflacja bardziej dotknęła osoby najuboższe, niż najbogatsze, podczas gdy sytuacja przeciwna zaistniała jedynie trzy razy. W trzech latach nie zaobserwowano znacznych różnic.

4.3.3.2 Oprócz tego efektu strukturalnego wydaje się, że podczas okresów gwałtownego wzrostu cen surowców żywnościowych, najuboższe gospodarstwa domowe, które wybierają tanie marki lub zaopatrują się w sklepach typu hard discounter, ponownie najbardziej odczuwają podwyżki, gdyż udział surowców żywnościowych jest większy w cenie detalicznej produktów żywnościowych (ponieważ udział kosztów opakowania, marketingu itp. jest mniejszy).

4.3.3.3 I tak najuboższe gospodarstwa domowe nie mają możliwości złagodzenia skutków wzrostu cen dla ich budżetu ze względu na strukturalnie niską stopę ich oszczędności oraz na ich trudniejszy dostęp do kredytów, przy czym groziłoby im to wpadnięciem w pułapkę nadmiernego zadłużenia.

4.3.3.4 Stwierdzenie to jest prawdziwe w odniesieniu do państw członkowskich, gdyż, jak widać to w poniższej tabeli, gospodarstwa domowe przeznaczają różne części swych dochodów na różne kategorie towarów i usług w zależności od swej sytuacji geograficznej (zamieszkiwanie obszarów wyspiarskich pociąga za sobą wyższe koszty transportu), poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego (rodziny bułgarskie i rumuńskie przeznaczają prawie trzy razy więcej na żywność, co rodziny w pozostałych krajach) itd. Dwie ostatnie kolumny wskazują na stopień jednolitości wydatków w każdej grupie krajów czy w strefie euro (im niższy współczynnik zmienności, tym wyższy stopień jednolitości). O ile kraje strefy euro wykazują znaczne podobieństwa, sytuacja w innych grupach państw jest odmienna. Wskazuje to na ograniczenia zharmonizowanego indeksu cen konsumpcyjnych, który nie może oczywiście odzwierciedlać specyficznych sytuacji poszczególnych krajów, ze względu na to, że oparty jest on o średnią ważoną. Kraje przystępujące do strefy euro nie powinny niedoceniać tego wniosku, ze względu na jego skutki dla polityki monetarnej i inflacyjnej.

	strefa euro (bez Luksu.)	3 dawne państwa spoza strefy euro	nowe państwa członkowskie spoza strefy euro (bez Cypru, Malty i Słowenii)	Cypr Malta	Rumunia Bułgaria	Współczynnik zmienności między tymi grupami	Współczynnik zmienności wewnątrz strefy euro
Mieszkanie, woda, elektryczność, gaz i inne paliwa	26,11	30,57	22,86	15,33	25,15	0,23	0,10
Produkty żywnościowe i napoje niealkoholowe	14,24	11,06	25,85	18,17	37,88	0,50	0,18
Transport	12,94	13,82	10,22	15,60	5,73	0,33	0,16

	strefa euro (bez Luks.)	3 dawne państwa spoza strefy euro	nowe państwa członkowskie spoza strefy euro (bez Cypru, Malty i Słowenii)	Cypr Malta	Rumunia Bułgaria	Współczynnik zmienności między tymi grupami	Współczynnik zmienności wewnątrz strefy euro
Różne towary i usługi	10,14	7,65	6,25	6,89	3,07	0,38	0,29
Wypoczynek i kultura	8,65	12,33	6,98	8,02	3,54	0,40	0,32
Hotele, kawiarnie i restauracje	6,21	5,27	3,97	7,68	2,34	0,40	0,35
Napoje alkoholowe, tytoń i środki odurzające	2,61	2,56	3,05	2,32	4,78	0,32	0,40
Meble, wyposażenie domu oraz bieżące utrzymanie domu	5,77	6,34	5,00	8,30	3,39	0,31	0,13
Artykuły odzieżowe i obuwnicze	5,70	4,92	6,02	8,04	4,66	0,23	0,21
Opieka zdrowotna	3,53	2,12	3,54	3,89	4,07	0,22	0,44
Komunikacja	3,06	2,73	5,21	3,16	4,72	0,29	0,17
Edukacja	1,05	0,63	1,05	2,59	0,66	0,68	0,61

Uwaga: brak danych dotyczących Luksemburga.

4.3.4 Podobnie istnieje różnica — niekiedy znaczna — między średnią strukturą wydatków konsumpcyjnych a sposobem, w jaki typowe produkty są ważone w HICP. Średnio gospodarstwa domowe w strefie euro wydawały 27,5 % dochodów na mieszkanie, wodę i energię, natomiast wydatki te zostały uwzględnione w HICP na poziomie 16,3 %. Niedoszacowanie dotyczy również opieki zdrowotnej i ubezpieczeń. Natomiast przeszacowane są pozycje obejmujące produkty żywnościowe, transport i „hotele, restauracje i kawiarnie”.

Bruksela, 9 lipca 2008 r.

Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-
Społecznego
Dimitris DIMITRIADIS